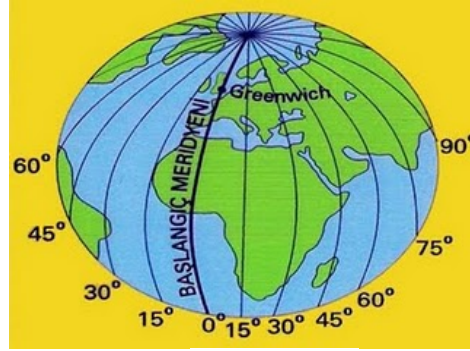

PARALEL

MERİDYEN

-Geoid: Dünyanın kutuplardan basık, ekvatorun şişkin kendine özgü şekli.

-Ekvator: Dünyayı tam ortasından iki yarımküreye ayırdığı varsayılan dairedir.

-Meridyen: Kutup noktalarını birleştiren yaylardır. 180 adet doğu meridyeni ve 180 adet batı meridyeni olmak üzere 360 adettir.

-Greenwich: İngiltere'de, üzerinden başlangıç meridyeninin geçtiği varsayılan gözlemevi.

-Paralel: Ekvatora paralel olarak uzanan dairelerdir. 90 adet kuzey ve 90 adet güney yarımkürede olmak üzere 180 adettir.

Kıtaların büyükten küçüğe sıralanışı şöyledir:

Asya, Afrika, K. Amerika, G. Amerika, Antartika, Avrupa, Avustralya (Okyanusya) ...

En Büyük=Asya En Küçük=Avustralya (Okyanusya)

Yeryüzünün %71'i deniz, %29'u karalarla kaplıdır. Karalar, en fazla kuzey yarımkürede bulunur.

Okyanusların büyükten küçüğe sıralanışı şöyledir: Büyük Okyanus, Atlas Okyanusu ve Hint Okyanusu ...

Paralel ve meridyen çizgilerinin oluşturduğu sisteme coğrafi koordinat sistemi denir. Dünya üzerindeki herhangi bir noktanın veya bölgenin bulunduğu yere coğrafi konum denir. Coğrafi konum mutlak (matematik) ve göreceli (özel) olmak üzere ikiye ayrılır. Bir yerin Ekvator'a ve başlangıç meridyenine göre yerinin belirlenmesine mutlak konum (matematik) denir.

Türkiye'nin matematik (mutlak) konumu: Türkiye kuzey yarımkürede, 36-42 kuzey paralelleri ile 26-45 derece doğu meridyenleri arasında bulunur. Ülkemizin güneyinden kuzeyine doğru gidildikçe güneş ışınlarının geliş açısı daralır. Bundan dolayı güneyden kuzeye doğru sıcaklık değerleri de azalır. Dağlarımızın güney yamaçları güneşe dönük olduğu için daha sıcaktır. Bu durum dağların güney yamaçlarında nüfus ve yerleşmenin artmasına, meyve ve sebzelerin erken olgunlaşmasına neden olur. Ayrıca ülkemize doğru kuzeyden esen rüzgârlar sıcaklığı düşürürken, güneyden esen rüzgârlar ise sıcaklığı artırır.

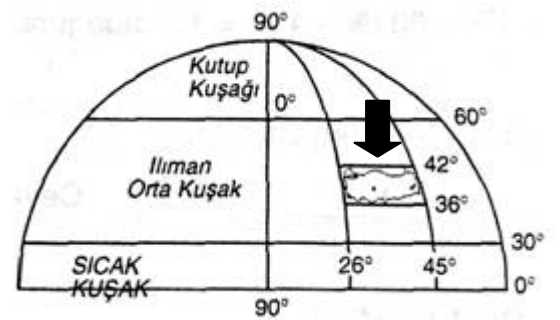
Türkiye'nin özel konumu: Dünya üzerindeki bir yerin kıtalara, okyanuslara, geçitlere, su yollarına ve kentlere olan uzaklığı o yerin göreceli (özel) konumunu verir. Türkiye; Asya ve Avrupa kıtaları üzerinde yer alır. Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının ortasında yer alır. Üç tarafı denizlerle çevrilidir. Zengin petrol yatakları bulunan ülkelerle bu petrolere ihtiyacı olan ülkeler arasında bir geçiş ülkesidir.

Türkiye'nin Dünya üzerindeki yeri, sınırları, öteki ülkelere, önemli deniz yollarına, uluslararası askeri ve ekonomik gruplara göre bulunduğu yeri **jeopolitik önemini** belirtir. Buna göre; Türkiye'nin özel konumu hakkında verilen bilgilere bakarak Türkiye'nin **jeopolitik** önemini oldukça fazla olduğunu söyleyebiliriz.

Türkiye'deki yeryüzü şekilleri

Dağ, çevresindeki karasal alanlardan daha yüksek olan kara kütlelerine verilen addır.

Ova, Çevrelerine göre çukurda kalmış, çoğunlukla alüvyonla örtülü, eğimi az alanlardır.

Göl, Karadaki çöküntü alanlarını dolduran, tatlı ya da tuzlu, az çok derin ve geniş su örtüsüne denir.

Vadi, akarsuyun yatağını aşındırarak oluşturduğu yeryüzü şeklidir.

Plato, akarsular tarafından derin yarılmış yüksek düzlüklerdir.

İrmak, Belirli bir yatak boyunca akan, deniz, göl gibi su kütlelerine dökülen büyük akarsulara ırmak denir.

Körfez, denizlerin karanın içine sokulmuş parçası.

Yarımada, üç tarafı denizlerle çevrili kara parçası.

Delta ovası, Akarsuların taşıdıkları malzemeleri, deniz içerisinde biriktirmesi sonucu üçgene benzeyen düzlükler meydana gelir. Bu düzlüklere "delta ovası" adı verilir.

-İklim: Sınırları belli bir alanda görülen hava olaylarının uzun yıllar ortalamasıdır. Dünya üzerinde görülen iklimler insanların yaşam şekillerini etkilemiştir.yiyecek, kıyafet gibi...

-İklim çeşitliliğinin sebepleri; yeryüzü şekilleri, yükselti, dağların uzanış yönü, denize uzaklık...

Karadeniz İklimi: Yazlar ılık ve yağışlı, kışlar serin ve yağışlı geçer.(Her mevsim yağışlı) (Orman)

Akdeniz İklimi: Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır. (Maki)

Karasal İklim: Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk, uzun ve yağışlı geçer. (Bozkır)

Ülkemizde **Marmara bölgesindeki yukarıda belirtilen üç iklim de görülür**. Buna bağlı olarak üç iklimde yetişen ürünler de Marmara bölgesinde yetişir. Yani **iklim çeşitliliği ve bitki örtüsü çeşitliliği en fazla olan bölge Marmara bölgesidir**.

Karadeniz bölgesinde dağlar denize paralel olduğu için yamaç yağışları görülür ve denizin ılımanlaştırıcı etkisi iç kısımlara sokulmaz ancak; Orta Karadeniz Bölümünün yükseltisi az olduğu için denizin etkisi iç kısımlara sokulabilir.

Ege bölgesinde dağlar denize dik olarak uzandı için denize dik olarak uzanan dağların arasından denizin etkisi iç kısımlara kadar sokulur..Yani iklim üzerinde yer şekillerinin büyük etkisi vardır.

Ülkemizin yükseltisi batıdan doğuya doğru artar. Bu nedenle batıdan doğuya gidildikçe yıllık ortalama sıcaklık düşer, karasallık artar. Örneğin aynı enlem üzerinde ve ekvatora hemen hemen aynı mesafede bulunan İzmir’de yıllık ortalama sıcaklık 18°C iken Erzurum’da yıllık ortalama sıcaklık 6°C’dir.

İnsanların yeryüzünde yaptıkları değişimleri inceleyen bilime, beşerî coğrafya denir. Beşerî coğrafya; tarım, sanayi, ulaşım, turizm, nüfus, yerleşme ve kentleşme gibi insan faaliyetlerini inceler. Ülkemizin yeryüzü şekilleri, iklimi, jeopolitik konumu beşerî ve ekonomik coğrafya özelliklerini zenginleştirmiştir.

Bir yerde belli bir süre yaşayan insan sayısına **nüfus** denir. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de nüfus dağılımı eşit değildir.

-Nüfus yoğunluğu; bir yerde yaşayan insan sayısının o yerin yüzölçümüne bölümüyle elde edilir. İş imkanlarının fazla, yükseltisinin az, ulaşım ve iklim özelliklerinin yaşamaya elverişli olduğu Marmara Bölgesi, nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu bölgemizdir. Dağlık ve iklim şartları sert olan Doğu Anadolu ise nüfus yoğunluğu en az olan bölgedir. Doğu Anadolu bölgesi gibi dağlık olan Akdeniz Bölgesi’ndeki Teke ve Taşeli platolarında da nüfus seyrek. Bu bilgilerden de anlaşılacağı üzere nüfusun dağılışı coğrafi özelliklerden etkilenir.

Ülkemizde nüfus genelde sahil kentlerinde ve iç kesimlerde ekonomisi iyi durumda olan belli illerde yoğunur.

-Ülkemizde bazı yerlerin yoğun nüfuslu olmasının sebeplerini iki başlıkta toplayabiliriz;

1-Doğal Etkenler; İklim, Bitki örtüsü, Yer şekilleri, Su kaynakları

2-Beşeri (insanların yarattığı) etkenler; Sanayi ve iş imkanları, Tarım ve hayvancılık, Turizm, Ulaşım, Yer altı kaynakları, Evlilik-Tayin, Sosyal ve Kültürel etkenler ...

Bu etkenler insanların bazı yerlerde yoğun olarak yaşamalarına ve bazı yerlere göç etmelerine sebep olmuştur.

Ulaşımı zor, dağlık, kışın sürekli kar yağın, yolları kapanan, iş bulamadığımız, okulu ve hastanesi olmayan bir yerde yaşamak ister misiniz?

Ülkemizdeki Ekonomik Faaliyetler: Tarım, Hayvancılık, Sanayi, Madencilik, Turizm, Ulaşım, Ormancılık...

Yatırım için; Sermaye, İnsan gücü, ulaşım, enerji, hammadde ve pazar mutlaka gereklidir.

Ülkemizde tarım faaliyetleri iklime bağlı olarak yürütülmektedir.

***Ülkelerin ekonomik faaliyetlerini; iklim, halkın ihtiyaçları, teknolojik gelişmeler, sahip oldukları yer altı ve yer üstü kaynakları etkilemektedir.** Yeraltı kaynakları zengin olan ülkeler bunlardan gelir elde ederken, bazı ülkeler bu yer altı kaynaklarını işleyecek ekonomik ve teknik imkanlara sahip olmadıklarından ekonomilerini geliştirememişlerdir. Dünyada pek çok ülkenin tarıma dayalı sanayi kuruluşları vardır.

Ülkemizde **MTA**
(Maden Tetkik Arama Enstitüsü)
ve Etibank maden arama,
çıkarma işini yürütmektedir.

Tarım Sektörü: Tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlayan iş koludur

Hizmet Sektörü: İnsanlara hizmet ederek geçimini sağlayan iş koludur. Öğretmen, memur, şoför, garson, avukat, polis gibi..

Sanayi Sektörü: Genellikle fabrikalarda çalışarak geçimini sağlayan iş koludur.

Maden:Yer altında bulunan ekonomik değeri olan maddelerdir.

Demir:Sivas-Divriği, Malatya-Hekimhan

Bakır:Artvin-Murgul, Kastamonu-Küre

Bor:Balıkesir, Susurluk, Eskişehir.

Taş Kömürü:Zonguldak

Linyit:Maraş-Afşin, Elbistan, Kütahya-Seyitömer, Muğla-Yatağan

Krom:Muğla-Fethiye, Elazığ-Maden

Sivas'ta çıkarılan demir madeni işlenmesi için yüksek ısı -örneğin kömür- gerektiği için Karabük-Ereğli Demir çelik fabrikasında işlenir.Zonguldak'taki taş kömürü kullanılır.

Linyit Kömürü Termik santrallerde elektrik üretiminde kullanılır.

-Petrol:Batman,Siirt,Raman,Garzan. *Ülkemizdeki petrol, ihtiyacımızı karşılamadığı için yurt dışından alırız.

-Bor pek çok eşyanın yapımında kullanılır.Çağımızın madenidir ve yurdumuzda oldukça fazladır.

TAŞ KÖMÜRÜ

BOR

***Farklı iklimlerde farklı bitkiler yetişir. Hangi bölgede hangi ürünün en çok yetiştiğini bilmek gerekir.**

-Karadeniz: Rize-Çay, Ordu,Giresun,Düzce-Fındık,

-Marmara: Trakya'da **Ayçiçeği ve pirinç**, Güney Marmara'da **zeytin**.

-Ege: **Zeytin, üzüm, haşhaş, tütün, incir...pamuk ve turuçgil**.

-Akdeniz: Çukurova'da pamuk, zeytin, Muz, Turunçgil, Mısır.

-Güney Doğu Anadolu:Pamuk, mercimek.

-İç Anadolu: Buğday, tahıllar(arpa,yulaf,çavdar)

Yurdumuzda bütün iç bölgelerde tahıl üretilebilir.

-Sanayi Bitkisi:Sanayide hammadde olarak kullandığımız, fabrikalarda işlenerek kullandığımız bitkilerdir. Şeker pancarı, buğday, tütün, çay, pamuk, ay çiçeği... Şeker pancarından şeker yapılır, ay çiçeğinden yağ çıkarılır ...

PAMUK

Buğday

-Nerdeyse iç bölgelerimizin hepsinde -karasal iklimden dolayı- şeker pancarı üretilir.

-Bir bitkinin bir yerde yetişmesi iklime bağlıdır.

-Yaz yağışları sebebiyle Karadeniz'de pamuk yetişmez.

-Mısırın iç tüketimi Karadeniz'de fazla olduğu için bu bölgede ekonomik değeri yoktur.Yani, ürettiğimizi satmadan biz kendimiz tüketiyoruz.

- Marmara bölgesinde; Karadeniz, Akdeniz ve karasal iklimin üçü birden görülebildiğinden bu bölgede üç iklimde de yetişen ürünler yetişebilir. Bitki çeşitliliğinin en fazla olduğu bölge Marmara Bölgesi'dir.

-Akdeniz Bölgesi kıyılarında muz üretilebilen alanlar daha karlı olan turistik tesislerce kullanılmaktadır.

-Akdeniz ikliminin etkisi yükseltinin az olması sebebiyle Güney Doğu Anadolu bölgesinde de görülür.

Güney Doğu Anadolu Projesi (**GAP**) Türkiye'nin ve dünyanın sayılı tarım projeleri arasındadır. Elektrik üretimi ve tarımda sulama amacıyla kullanılır. Bu sayede yılda birden fazla ürün alınabilir.

Gap içerisinde yer alan Keban, Karaya ve Atatürk barajları su gücüyle elektrik üreten Hidroelektrik santrallerdir.

Yurdumuzun tarım alanındaki en büyük sorunu sulamadır.

*Arazini engebeli olması sebebiyle Karadeniz Bölgesi'nde makineli tarım yapılmaz.

*Yaz yağışlarının fazla olması sebebiyle büyükbaş hayvancılık ülkemizde en çok Erzurum-Kars Bölümünde yapılır. Yaz sebzelerini, kışın kapalı alanlarda üretmeye seracılık denir. Seracılık en çok, kışın iklimi daha elverişli olan, Akdeniz bölgesinde yapılır.

-İpek böcekçiliği deyince akla Bursa, arıcılık deyince Muğla, Ordu, Erzurum, Kars akla gelir.Açık deniz balıkçılığı yapılmadığından balıkçılık istenilen düzeyde değildir.Tiftik Keçisi deyince Ankara akla gelir.

Turizm sayesinde ülkemize önemli miktarda gelir sağlanır. Ayrıca ülkemizin diğer dünya milletlerine tanıtımı açısından turizm önemlidir.

Ülkemiz üç tarafı denizlerle çevrili olan iki ayrı **yarımada**dan oluşmaktadır. Bu durum **akarsularımızın** kısa boylu olmalarında etkili olmuştur. Meriç ve Ası Nehirleri ülke sınırlarımızın dışından gelip ülkemizden geçerek çevremizdeki denizlere dökülür. Fırat, Dicle, Aras, Kura, Çoruh nehirleri ise ülkemizden doğar başka ülkelerin topraklarında da geçer. Kızılırmak, Yeşilirmak, Sakarya, Gediz, Göksu, Seyhan, Ceyhan gibi nehirlerimiz ise ülkemiz sınırları içinde akmaktadırlar. Yükseltinin fazla olduğu yerlerde akış hızları fazla olduğu için üzerlerine barajlar yapılmıştır. Barajların dışında ise doğal **göllerimizde** vardır. Eğirdir, Burdur, Beyşehir gölü gibi göllerinin yoğun olarak bulunduğu bölgeye göller yöresi adı verilmiştir.

Dünyanın farklı yerlerinde farklı iklim çeşitleri görülür ve bu iklimler insan hayatını farklı şekilde etkiler.

İklimin insan ve çevre üzerine pek çok etkisi vardır. İklim,

- Endüstrinin dağılışını, üretimi etkiler.
- İnsanların yeryüzüne dağılışlarını,
- Konut tipini ve malzemesini etkiler.
- Yiyecek ve yiyeceklerini
- Kültür faaliyetleri ve insan karakterlerini etkiler.
- Ulaşım, turizm, tarım ve hayvancılık faaliyetlerini etkiler.
- Toprak ve yeryüzü şekillerinin oluşumunu etkiler.
- Bitki örtüsü çeşitliliğini etkiler.
- Akarsuları etkiler.
- Erozyonu etkiler ...
- Denizlerin tuzluluk oranlarını

EKVATORAL İKLİM: Ekvator ve çevresinde görülen ekvatorial iklim, yıl boyunca sıcak ve yağışlıdır. İlkbahar, yaz, sonbahar ve kış gibi mevsimler görülmez. Sıcaklık yıl boyunca 20°C'den fazladır. Sıcaklığın ve yağışın fazla olması nedeniyle, bitki örtüsü metrelerce yükseklikteki ağaçlardan oluşan yağmur ormanlarıdır. İklimin özelliğinden dolayı muz, şeker kamışı, kahve, avokado, ananas, kivi gibi tarım ürünleri yetiştirilir.

Ekvatorial iklimin görüldüğü bölgelerde hava sıcak olduğundan insanlar kalın giysilere ihtiyaç duymaz. İnsanlar yerleşim yeri olarak yüksek yerleri tercih ederler. Bu bölgelerdeki kırsal alanlarda insanlar, ağaçların dallarından ve yapraklarından yaptıkları basit evlerde yaşar.

MUSON İKLİMİ: Pakistan, Hindistan, Bangladeş, Çin, Güney Kore ve Japonya gibi **Asya Kıtası'nın güneyinde** ya da doğusunda yer alan ülkelerde muson iklimi görülür. Bu iklimde yazlar yağışlı, kışlar ılık ve kuraktır. Yaz mevsiminde Hint Okyanusu'ndan gelen rüzgârlar muson iklimi görülen ülkelere bol yağış getirdiğinden bu ülkelerde sık sık **sel baskınları** olur. Yıllık yağışın fazla olması nedeniyle muson ikliminde bitki örtüsü olarak ormanlar yaygındır. Muson ikliminde bol yağış nedeniyle bol su isteyen **pirinç** bitkisinin tarımı yaygındır.

KUTUP İKLİMİ: Kutup noktaları çevresi bütün yıl buzullarla kaplıdır. Çünkü yıl boyunca güneş ışınları eğik açıyla gelir ve hava sıcaklığı 0°C'nin altındadır. Yıllık yağış çok az olup **kar** şeklindedir. Sıcaklığın ve yağışın yetersizliği bitki yetişmesini engellemiştir. Kutup ikliminin görüldüğü yerlerde yerleşme, yok denecek kadar azdır. Buradaki insanlar geçimlerini daha çok **balıkçılıkla** sağlamaktadır. Çünkü iklim şartları tarım için elverişli değildir. Yıl boyunca toprak, karlar ve buzullarla kaplı olduğundan ulaşımda **köpeklerin çektiği kızaklardan** yararlanılır. Ayrıca insanlar şiddetli soğuk nedeniyle kalın giysiler giyerler.

AKDENİZ İKLİMİ: Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır. Yazın, **deniz turizmi** gelişmiştir. Akdeniz ikliminin görüldüğü yerlerde yazın serin olan **taş evler** yaygındır. Kışın havalar çok soğuk olmadığından ısınma önemli bir problem değildir. Akdeniz ikliminin görüldüğü yerler turunçgil, zeytin ve pamuk üretimi için elverişlidir.